

A 85 esztendőös Bónis Ferenc köszöntésével
Zenetudományi konferencia Kodály Zoltán emlékére

Csakúgy, mint öt évvel ezelőtt, a sátoraljaújhelyi Lavotta János Kamarazenekar Alapítvány 2017-ben is zenetudományi konferenciával kívánt emlékezni a népdalgyűjtő-zenetudós, a nagyhatású zenepedagógus, valamint a „magyaroknak magyar zenét” szerző komponista

Kodályné Péczely Sarolta

Kodály Zoltánra, születésének 135., halálának 50. évében. A rendezvénynek a 85 esztendőös Bónis Ferenc kérésére és javaslatára azonban nem a megszokott zempléni konferenciák helyszíne, a Magyar Nyelv Múzeuma Széphalmon, hanem a fővárosi Kodály Zoltán Emlékmúzeum adott otthont. Az esemény fővédnökének felkért Kodály Zoltánné Péczely Sarolta úrhölgy készséggel társult a kezdeményezőkhöz, házigazdaként pedig Ittész Mihály elnök úr révén a Magyar Kodály Társaság is csatlakozott a *Magyar zenetörténeti kérdések Lavottától Kodályig* címmel meghirdetett konferencia megrendezéséhez. Elnök úr megnyitó gondolatai után Bónis Ferenc Széchenyi-díjas zenetudóst meleg szavakkal köszöntötte Kodályné Péczely Sarolta, majd pedig Fehér József elnök úr a Kazinczy Ferenc Társaság ajándékát nyújtotta át. A másik fővédnöknek felkért Hoppál Péter kulturális államtitkár úr távollétében az eseményt méltatva a konferenciához küldött levelében egyebek mellett arról írt, hogy „*A Lavotta és Kodály által határolt magyar zenetörténeti korszakot értőn feldolgozó zenetudósok, muzikusok – így e konferencia résztvevői és köztük kiemelten Bónis Professor úr – olyan szolgálatot tesznek az egyetemes művelődés ügyének, amely a kultúránk fennmaradásához járul hozzá.*”

Bónis Ferenc

Fehér József

„*A Lavotta és Kodály által határolt magyar zenetörténeti korszakot értőn feldolgozó zenetudósok, muzikusok – így e konferencia résztvevői és köztük kiemelten Bónis Professor úr – olyan szolgálatot tesznek az egyetemes művelődés ügyének, amely a kultúránk fennmaradásához járul hozzá.*”

Folytatásként a sátoraljaújhelyi *Hangásznégyes* (tagjai: Dombóvári János Imre – fuvola; Licskó Tibor – hegedű; Dombóvári János – mélyhegedű; Fehérné Sulyok Éva – gordonka) Kerek Gábor Közlekedési Op. 304-es, *Hommage à Kodály*² című, a jeles

¹ Kerek Gábor Közlekedési (*1971) fagott- és blockflöte-művész, karnagy, zeneszerző, a kazincbarcikai Kodály Zoltán Alapfokú Művészeti Iskola igazgatója (2012–). A felsorolt hangszeres, valamint karnagy tanulmányokkal párhuzamosan érdeklődése egyre inkább kiterjedt a zeneszerzésre is. Ebben, kezdetben Gémesi Géza, majd Serei Zsolt, Dukay Barnabás, Lendvay Kamilló, végül pedig Csemiczky Miklós voltak mentorai. Az *Animal* 2014-ben meghirdetett nemzetközi operaszerző versenyen *Parody* című egyfelvonásosa első díjas lett.

² A darab a *Hangásznégyes* felkérésére készült annyi kikötéssel, hogy magyar legyen és rendelkezzen kodályi jegyekkel. A fuvolán rubato-, majd gordonkán erőteljesen megszólaló páva-dallam (Hess páva...) a három részre (ABA) osztható művet mintegy keretbe foglalja. A közte lévő, rövid kadenciával átvezetett „Friss”, a szerző által moderato utasítással ellátott, egyébként több rétegű közép-részen a könnyed verbunkos táncdallamot nem kis harmóniai bravúrral néhány ütem erejéig a Hány-intermezzo akkordjai törik meg, és két alkalommal, villanásszerűen a Bécsi harangjáték is megszólal. Mindez azonban csupán egy rövid emlékeztető, valóban kodályi névjegy, mert egy hirtelen leállás után újra a verbunkos periódusnyi témája (16 ütem) szól egészen az Intermezzo-ból már ismert koronás akkordokig, azonban a folytatás újabb meglepetést tartogat. A szerzőre igazán jellemző zenei humor nyilvánul meg, amikor a 3/8-os, váltakozó ütemű népdal a verbunkos tempójában 2/4-ben szólal meg. A darab végén visszatér a páva-dallam s puha rubato hangzása szinte felemelkedik a levegőbe és elszáll...

alkalomra írt darabját mutatta be a szerző jelenlétében. A konferencia kezdeteként az ebéd előtti időszakot elnöklő Fehérné Sulyok Éva Bónis Ferencnek, Hódolat Bartóknak és Kodálynak

A Hangásznégyes és Kerek Gábor Közledő

című könyvéből idézett: „A hódolat nem éppen szokványos cím a tudományos igényű történetírásban; az utóbbi évtizedekben mintha a fogalomhoz magához is rosszízű mellékjelentés tapadt volna. E sorok írója mégis megkísérli, hogy régi, tiszta értelmében éljen e szóval: ahogy a XIX. század művészete és tudománya élt vele, kifejezvéen tiszteletnél erősebb elismerését egy-egy korszakalkotó életmű létrehozója előtt.”

A hallgatóság engedélyét kérte, hogy élhessen a plagizálás lehetőségével, s azt mondhassa: *Hódolat Bónis Ferencnek 85. születésnapja alkalmából!* Majd pedig első előadóként az ünnepelt Bónis Ferencet szólította mikrofonhoz. Az 1901-ben Bécsben alapított, komolyzenét publikáló kiadó, az Universal Edition azzal a szándékkal jött létre, hogy hazai szervezet biztosítsa a kottaellátottságot az osztrák piacon. Az elgondolás annyira bevált, hogy idővel ez lett a legnagyobb olyan kiadó, amely modern zenével is foglalkozott. Kodály Zoltán és a kiadó közel fél évszázados kapcsolatáról, levélváltásáról hallhattunk Bónis Ferenc előadásában, aki *Kodály és a bécsi Universal levelezése* címmel a szerző által megtalált dokumentumokba, a rövidesen három³ kötetben megjelenő levelezés történetébe engedett betekintést.

Fehérné Sulyok Éva

Ittész Mihály

Bárdos Lajos valószínűleg sosem lett volna zeneszerző, ha – miután karnagynak készülvén – nem Kodály Zoltán zeneszerzés osztályába kerül. Négy évet tölthetett ebben az inspiráló közösségben, ahol is végérvényessé érlelődött nála a komponálás gondolata. Ittész Mihály „*A népdal-rapszodiák Bárdos Lajos életművében*” címmel megtartott előadásában nem véletlenül emelte ki az életműből a Bárdos és Kodály között fontos kapcsolódási pontot jelentő népdalrapszodiákat. Tusnády László *Lelkünk tükre (Kodály Zoltán és anyanyelvünk)* témájú, szabadon elmondott előadását az elnöklő Fehérné Sulyok Éva egy Kodály-idézetrel vezette be: „IV.

Béla királyunk elküldte Juliánuszt, hogy megkeresse az őshazában maradt magyarokat. Nem azért, hogy visszatérjen hozzájuk, hanem hogy őket hívja ide, az európai magyarságot megerősíteni... Mi sem akarunk visszatérni az őshazába. Ami megtartott Európában idáig, majd csak megtart ezután is. Mi lehet az? Nem az, amiben alkalmazkodtunk, hasonlókká lettünk környezetünkhez, hanem amiben különbözünk tőle. Hisz, ha mindenben hasonlókká lettünk volna, eltűnt volna a magyarság. Így is sokat letett régi mivoltából ezer év alatt. De megtartotta külön lelkiségét. Annak két legmegfoghatóbb nyilvánulása: a nyelv és a zene.”

Tusnády László

³ Kodály Zoltán és az Universal Edition levélváltása (1938–1966) egy kötete az Argumentum Kiadó gondozásában 2013-ban már megjelent, amely időközben a 3. sorszámot kapta. A Balassi Kiadó ugyanis a közreadó Bónis Ferenc által német nyelvről magyarra fordított levelezés első két kötetét várhatóan még 2017-ben megjelenteti.

Berlász Melinda Kodály Zoltán „diadalútja” a kaliforniai Santa Barbarában című előadásának apropója, hogy Kodály többször járt az Amerikai Egyesült Államokban. Először 1947-ben zeneszerzőként, majd 1966-ban a zeneoktatásról vallott nézetei kerültek a figyelem középpontjába. Több egyetemet látogatott meg, többek között járt a Stanfordin, az indianai, valamint a kaliforniai egyetemen Santa Barbarában. Ez utóbbi helyszínen nemcsak előadásokat tartott, hanem elnökkölt is egy zeneoktatásról szóló konferencián. Itt készült egyébként az az interjú, amelyben Dr. Dániel Ernő⁴ kérdéseire válaszolt Kodály a zenei nevelésről.

Berlász Melinda

Bojti Eszter és Dombóvári János

A kávészünet után Kodály lírai darabját, a hegedűn, gordonkán is megszólaltatható *Adagio*-t – Bojti Eszter zongorakíséretével – Dombóvári János mélyhegedűn adta elő.

A nemzeti hősök kultuszának alapjait a történetírás fektette le – vélekedik Rigó Béla irodalomtörténész. E hősök kiválasztása a magyar irodalomban a reformkor romantikájához kötődik. Egy lázadó paraszt figurája általában nehezen kerül be a kultuszhősök közé, bár példaképpel a világirodalom is szolgál (pl. Puskin-Pugacsov). Így tehát Dózsa György alakja nem különleges az európai irodalomban, s a Kárpát-medencében nem is akad vetélytársa. Dózsa helyét irodalmunk számára Eötvös József jelölte ki először, a Magyarország 1514-ben című regényében. Majd 10 évvel a megjelenés után ennek alapján írja Jókai Mór a Dózsa György című szomorújátékot, Petőfi pedig versben (A nép nevében) emlékezik meg róla. Jókai színművét majd Szigligeti Ede dolgozza fel opera-librettónak Erkel Ferenc számára, s így jut el Dózsa alakja az operaszínpadig. Ennek zenetörténeti szálaait Tallián Tibor *Eötvös, Jókai, Szigligeti, Erkel. A Dózsa-témák útja az operaszínpadig* címmel megtartott előadásában bontotta ki.

Tallián Tibor

Frid Géza nevét – aki itthon Bartók és Kodály tanítványa volt – zongoraművészként Európa-szerte ismerték. Amszterdamban, ahol a híres „magyar-hollandként” tartották számon, 1929-től élt és alkotott, már zeneszerzőként is. Zsidó származása miatt még választott hazájában is nehezen vészelte át a háborús éveket, s később, már a konszolidált időszakban rengeteget tett Bartók és Kodály népszerűsítéséért Hollandiában. Konkrétumokat a hallgatók a magyar zene hollandiai követétől, Scholcz Péternek *Egy különleges zongoraverseny. A Kodály tanítvány Frid Géza* címmel elmondott előadásából tudhattak meg.

Scholcz Péter

Korolenko Ilona, a Munkácsi Egyetem előadó tanára Zemplén zenei életéhez több szállal is kötődik.⁵ Az ungvári zenei élet egész Kárpátaljára

⁴ Zongoraművész, karmester, zongoraprofesszor, az American Liszt Society elnöke Santa Barbarában, a helyi szimfonikus zenekar igazgatója.

⁵ Korolenko Ilona ungvári hegedűművész, karmester, Zádor Dezső-díjas, néhány muzsikussal a Lavotta János Kamarazenekar millenniumi CD-jének felvétele idején (2000) közreműködött először a zempléni együttesben. Jelenlétük azóta úgy a zenekari hangversenyek, mint a lemezfelvételek során rendszeressé vált.

Korolenko Ilona

kisugárzó, jeles képviselői közül ezúttal Zádor Dezsőt, Kárpátalja zenei életének apostolát mutatta be a fővárosi hallgatóknak.

Az ebédszünetet követően Pál Edith Erzsébet⁶ győri főiskolai hallgató Kodály Székely keserves című darabját játszotta.

Pál Edith Erzsébet

A délután elnöklő Ittész Mihály először Gombos Lászlót szólította Aggházy Károly – egy elfeledett Liszt-tanítvány – című előadásának megtartására, amelynek különlegességéhez a jelenlévő Aggházy-leszár-

Gombos László

mazott is hozzájárult. Személyes emlékek

volt a témája Tátrai Zsuzsanna visszaemlékezésének, aki egyrészt Tátrai Vilmos családjának Kodály Zoltánhoz fűződő emlékeit idézte fel, másrészt a Bónis Ferenc által szervezett gyulai konferenciák élményét, hangulatát osztotta meg a hallgatósággal. Kassai István, a 19. század magyar zenéjének fáradhatatlan kutatója és tolmácsolója ezúttal Széchenyi István zeneszerző unokaöccsét mutatta be *Egy diplomata a XIX. századból – Széchenyi Imre* című előadásában.

Zongorajátékával kedvet csinált „a magyar Johann Strauss” könnyed muzsikájának megismerése iránt.

Tátrai Zsuzsanna

Kassai István

A konferencia utolsó előadójaként Dombóvári János *A Magyar Verbunkos Zene-sorozat születése és kiteljesedése* címmel a Lavotta János Kamarazenekarral eddig megjelent 10 CD történetét ismertette a hallgatókkal. A Magyar Verbunkos Zene-sorozat 1995–2017 között felvett, valamint megjelentetett hanganyaga Lavotta Jánostól Farkas Ferencig a verbunkos zenei stílusában egy nem rövid időutazás. Miközben a sorozat a figyelmes hallgatót a verbunkos felívelő szakaszától a delelőjén át egészen a hanyatlásáig vezeti végig, a szólóhang-

szertől a kamarazenén át, a versenyműveken keresztül a kantátaig a műfajok sokaságával találkozhat, ismerkedhet. A magyar zenei romantika korából több tucat szerzőt lehet a lemezeken keresztül megismerni, netán megkedvelni, valamint a Lavotta János Kamarazenekar játékán keresztül a szándék szerint egy olyan előadói stílust, amely, amikor kell feszes, táncos karakterű, máskor pedig fenséges, emelkedett, ünnepélyes. „A sorozat létrehozói,

Dombóvári János

Nagyobb szabású művek előadása során pedig karmesterként is számos alkalommal működött közre. Elévülhetetlen érdemei közé tartozik a kárpátaljai zeneszerzők (Márton István, Zádor Dezső) magyarországi bemutatása, műveiknek népszerűsítése. A verbunkos-zene kárpátaljai megismertetéséért végzett áldozatos munkáját a Lavotta Alapítvány kuratóriuma 2015-ben Lavotta János-díj odaítélésével ismerte el.

⁶ A sátoraljaújhegyi Lavotta János Művészeti Iskola egykori növendéke, ahol Dr. Petricska Miklósné volt a zongoratanára.

közreműködői hisznek a verbunkos zene nevelő, a magyarság önazonosságát erősítő, a kulturális identitást megőrző erejében. A kezdet kezdetén ezért is választották a lemezsorozat, valamint a zempléni zenetudományi konferenciák iránymutató gondolatának Szabolcsi Bence szavait, aki szerint a verbunkos zene „segített magyarrá lenni, segített magyarnak maradni, segített Európában helytállani”– zárta előadását Dombóvári János. Kiegészítésképpen az előadó kedves munkatársa, Fehér Éva hungarológus mutatta be a kamarazenekar honlapján (www.lavottamuhely.hu) azt a web-boltot, ahol mind a tíz CD hanganyaga elérhető és ahol a zeneművek egyenként is megvásárolhatók.

A konferencia mottójául választott Kodály-idézet, miszerint „*Hisszük, hogy az emberiség boldogabb lesz, ha megtanul a zenével méltóképpen élni. S aki csak valamit is tett ez irányban, már nem élt hiába*” – kellő motiváló erő a szervezők számára ahhoz, hogy időről időre megemlékezzenek a magyar zenetörténet nagyjairól, valamint köszöntsék a jelen meghatározó zenetudósait. A tartalmas, gondolatgazdag nap végén fizikailag az utolsó erőtartalékait mozgósító, ugyanakkor egy láthatóan boldog Bónis Ferenc mondott hálás köszönetet mindenért, és ehhez csatlakozik most a szervező Lavotta János Kamarazenekar Alapítvány is.

Mindenekelőtt köszönjük a szíves vendéglátást Kodály Zoltánné Péczely Sarolta úrhölgynek, valamint a társrendező Magyar Kodály Társaságnak, Ittész Mihály elnök úrnak; az előadóknak, akik az első felkérő szóra, készséggel vállalták, és témaválasztásukkal hozzá járultak az ünnephez; a zene hatalmát bizonyító hangszeres közreműködőknek; a tokaj-hegyaljai borok szállítóinak: az erdőbényei Bérés Szőlőbirtok és Pincészetnek, továbbá a Lavotta-borokat (száraz furmint és hárslevelű) palackozó Estók Pincészetnek; nem utolsósorban pedig a közönségnek: Szőnyi Erzsébet professzor asszonytól Somfai László, Hámori József, Márkusné Natter-Nád Klára, Bérés József és a többi, a fővároson kívülről érkezett névtelen hallgatókig, akik jelenlétükkel a konferencia szereplőit megtisztelték.

Dombóvári János

Képek a konferenciáról...

